

KROJAŠKI DELAVCI SO SE NAVDUŠENO PODALI V STAVKO V NEW YORKU

Na shodu jih je bilo skoraj pet in trideset tisoč, ki so bili odrejani stavka. Pismo se poslužili govornike in jim navdušeno pritrjevali.

New York, N. Y. — Skoraj 35,000 delavcev, ki pripadajo k Ladies Garment Workers Union in ki izdelujejo ženske plašče in obleke, je sedelo na novem Madison Square Gardenu, kakor so sedeli pred šestnajstim leti, ko so pooblastili svojo eksekutivno, da odredi stavko. Tisoči in tisoči so burno pozdravljali govornike, ki so govorili o boju s trmoglavimi podjetniki.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je postal svoje pozdrave shodu. Povabljen je bil, da nastopi kot govornik. Hugh Frayne, glavni organizator, je prečital njegovo poslanico, ki je govorila delavcem, da se naj bojujejo skupno in solidarno in naj ostanejo zvesti principom, za katere se bojujejo. John Sullivan, predsednik Newyorške državne delavske federacije, se je opravičil, da ne more

Mussolini je zdaj šestkratni minister

Vzel je tudi portfelj novega ministra korporacij.

Rim, 3. jul. — Mussolini si je naložil še eno ministrsko službo. Zdaj jih ima šest. Nova služba je ministrstvo korporacij. Minister korporacij je na temelju sindikalnega zakona absolutni diktator pogojev, pod katerimi morata delo in kapital, organizirana v petnajstih korporacijah ali sindikatih, operirati v "priateljstvu in vzajemnosti".

Mussolini je zdaj poleg predsednika ministrskega sveta minister zunanjih zadev, avijatičke, armade, mornarice in korporacij.

Načrt za novo italijansko zbornico, v kateri bo predstavništvo po sindikatih, je bil te dni odgođen do prihodnjega novembra.

Hindenburg zopet preprohli krize vlade

Pregovorili je vlado, da je umaknila odpravilno akcije za šest mesecev.

Berlin, 3. jul. — Kabinetna kriza, ki je pretila vsled sklepa socialistov, da bodo glasovali proti kompromisni predlogi glede odpravnine bivšim nemškimi vladarjem, je preprečena. Predsednik Hindenburg je včeraj interveniral in rešil Marxovo vlado padca ter preprečil takojšnji razpust parlamenta. Hindenburg je obvestil dr. Marxa, da ne bo sprejel ostavke vlade in ne bo razpustil parlamenta.

Vlada je nato umaknila kompromisno predlogo in zbornica je včeraj sklenila, da vse vae akcije glede odpravnine bivšim vladarjem za zaplenjena posestva odloži za šest mesecev. Vlada ima zdaj čas, da pripravi novo točko za ustavo, na podlagi katere se ustanovi novo vrhovno sodišče, ki se bo pečalo z ustavnimi problemi kakor tudi z odpravnino za bivše vladarje.

Delavske dividende

Sedem rudarjev ubitih v Penn. Wilkesbarre, Pa. — Pri eksploziji v premogovniku Peach Orchard v Parsonu zadno soboto je bilo sedem rudarjev ubitih. Osem drugih je bilo tako težko ranjenih, da morda samo eden ostane pri življenju.

Stavkokaz toži unijo tesarskih delavcev

Rad bi prišel peccni do denarja. — Podpira ga Društvo industrijskih. — To je nova poteza zaprženih delavskih sovrstnikov.

San Francisco, Cal. — William I. Hutchinson, predsednik Bratovščine tesarskih delavcev, je došel semkaj, da izravna stavko tesarskih delavcev, ki je pričela dne 1. aprila.

W. A. Wunrath, stavkokaz, je tožil tesarsko unijo za \$40,000 odškodnine za poškodbe, ki so jih "zakrivili" stavkarji. To je nova poteza Društva industrijskecev v Kaliforniji, ki zagovarja odprto delavnico in nastopa proti organiziranim delavcem. Zagovorniki uniije seveda pripravljajo obrambo uniije.

"Slavni četiri" pozri trideset življenj

Mnogo oseb je ranjenih in ogibnih. Več kot toliko ljudi pa so ubili avti.

Chicago. — Po prvih, nepopolnih poročilih je 30 oseb izgubilo življenje tekom dveh praznikov 150-letnice neodvisnosti same vzhodni polovici Združenih držav. Večina žrtv so otroci, ki so ušigali eksplozive. Več kot toliko drugih je ranjenih in nevarno opečenih. Sedemnajst oseb je utonilo pri kopanju.

V Chicagu je bilo okrog 20 oseb ranjenih, večinoma nevarno. Avtomobili so ubili sedem oseb.

Uvedba prohibicije stala nad 44 milijonov dolarjev

Nad polovico tega denarja dobili suhaški voditelji.

PROHIBICIJSKI ZAKONI SO PA VEDNO LE SE NA PAJIRJU.

Washington, D. C. — Preiskava sentnega vaska, katero vodi senator Reed iz Missourija glede delovanja protisalunske lige je dognala, da so gotovi apostoljni prohibicije pred uvedenjem iste potrošili nad 44 milijonov dolarjev, da so posušili Zdr. države, katere so pa suhe samo na papirju. Preiskava je dognala, da je protisalunska liga potrošila okrog 36 milijonov dolarjev, da je vvela s svojo predlogo v kongresni in senatni zbornici, da je bil sprejet 18. dodatek k zvezni ustavi; nadalje so potrošile posamezne organizacije te protisalunske lige bodisi v posameznih državah ali kjersizebodi okrog 10 milijonov dolarjev. Nekateri suhaški fanatiki so dobivali prav kraljevske plače, ko so hodili po deželi in oznanjali prohibicijski evangelij; tako je dobil pokojni Bryan nad 11 tisoč dolarjev in sicer samo v letu 1919; drugi za njim je neki evangelijski pastor Sam Small, ki je dobil od protisalunske lige za njegovo "službo" nad 32 tisoč v zadnjih par letih. Sedanjí senator Frank B. Willis iz Ohije je bil tudi na plačilni listi protisalunske lige, in je dobil od te organizacije \$1,200; ravno tako je bil na plačilni listi protisalunske lige John F. Kramer, bivši uradnik zveznega oddelka za vajanje prohibicije; precej čedno vsotico je tudi dobil "slavni junak" iz Španako - Ameriške vojne Richmond P. Hobson za svoje osemletno apostolsko delovanje na polju prohibicije, namreč "samo" \$171,249.68. Tovaršč William J. Bryana, "Pussy-foot" Johnson, ki je sam priznal v neki reviji, da je lagal, podkupal in pil opojne pijače in sicer "samo v namenu koristiti prohibiciji" je dobil v nekako pet letih skoro 19 tisoč dolarjev. Še celo načelnik ali predsednik protisalunske lige Wheeler je bil plačan za poleg svoje redne plače za čas, ko je debatiral s senatorjem John Philip Hillem (Md.) o prohibiciji.

Predsednik protisalunske lige Wheeler je za božjo voljo prošil in rotil senatorja Reeda, da naj nikar ne da v javnost imena prispevateljev denarja protisalunski ligi, ker bi bilo to zelo neprijetno marškomu; vsaj imena onih ne, ki so darovali \$500 ali več v zadnjih šest letih. Senator Reed je pa odgovoril odločno, da on smatra protisalunsko ligo za popolnoma politično organizacijo in da vsi prispevki, katere je dobila ta liga so bili na en ali drug način potrošeni za suhaško politiko; glede priobčenja imen bo pa odločal cel odsek. Senatni odsek je namreč na zahtevo dobil vse poslovne knjige protisalunske lige, la lažje dobi podatke, v koliko je protisalunska liga vplivala na zvezno zakonodajo in v posameznih državah, ter tudi pri volitvah javnih uradnikov in ljudskih zastopnikov. Tako je preiskava dognala, da je imela protisalunska liga stalno na plačilni listi osebe, ki so bili stalno v Washingtonu in imeli pri vsaki predlogi tikajoče se prohibicije svoje prste vmes in delale pritiski na kongresnike ali senatorje da so glasovali tako, kot je želela protisalunska liga.

Z industrijskega bojnega polja

Pralniški delavci v San Franciscu podpisali novo pogodbo. — Železniška družba neče povisati brodarjem meze. — Število brezposelnih ženskih delavcev v Oregonu je velika. — Poljedelci v Arizoni so ustanovili tržno zadrugo itd.

San Francisco, Cal. — Unija pralniških delavcev je s podjetniki podpisala novo pogodbo za dve leti. Delavne ure in meza niso bile izpremenjene. Pralniški delavci v San Franciscu prejemale najvišjo mezo med pralniškimi delavci v deželi.

Southern Pacific železniška družba ponema Key Route železniško družbo. Odklonila je svojim brodarjem, ki prevažajo železniške vozove, povisanje meze za \$20 na mesec. Družba je pripravljena predložiti vprašanje mesdnega povisavanja razosidšču. Brodarji delajo 12 ur na dan in so 24 ur prosti v tednu. Oni zahtevajo tudi, da delajo le osem ur na dan.

Portland, Ore. — Iz vseh šumskih aredišč prihajajo poročila, da je število brezposelnih delavcev precej veliko. Delavcev je več, kot jih potrebujejo. Procejšnje število šumskih taborišč je zaprtih in na velika žagah delo počiva. Tako poročila kompanijska unija lesnih interesov.

Nogales, Arizona. — Tukaj so farmarji ustanovili novo zadrugo organizacijo, ki bo postavljala čebulo zadušno na trg. Organizacija se je osnovala v okrajih Santa Cruz in Pima. Zadruga bo postavila do dve sto železniških voz čebule vsako leto na trg.

Yuma, Ariz. — Pridelovalci bombaša se združujejo, da postavijo pridelok bombaša skupaj na trg. V letu 1925 so pridelali veliko bombaša in posledica tega ogromnega pridelka je bila, da je cena padla. Pridelovalci bombaša so prepričani, da dobe veliko boljše cene za pridelok, ako se združijo. Pačli bodo na to, da se bombaš splošno kakovosti postavi na trg.

Pocatello, Ida. — Tukaj so je ustanovila podružnica železniške banke, ki ima svoj glavni stan v Seattle, Wash. Banka posluje že od dne petnajstega junija.

Delavci v Mehiki zmagali pri volitvah

Callesova delavska stranka je dobila vedno mandatov v novem kongresu. — Nova postava udarila klerikalce.

Mexico City, 5. jul. — Pri včerajšnjih kongresnih volitvah v Mehiki so volilci v veliki večini odobrili politiko sedanje Callesove vlade. Delavska stranka, h kateri pripada Callesova vlada, je zmagala na vsaj črti. V federalnem distriktu, kjer se nahaja glavno mesto republike, je bilo izvoljenih deset pristavev delavske stranke in pet socialistov.

Callesova vlada je v soboto izdala novo naredbo glede cerkve v Mehiki. Versko časopisje se ne sme baviti s politikom, cerkvena posestva postanejo last ljudstva in vsi mehiški in nunski redovi se imajo razpustiti.

BERGER ZAHTEVA PREISKAVO SACCO-VANZETTIIJEVE ZADEVE.

Chicago, Ill. (F. P.) — Socialistični kongresnik Berger je brzojavil iz Washingtona, da predložil zgodaj v prihodnjem tednu resolucijo za preiskavo Sacco-Sacco-Vanzettijeve zadeve.

Chicago, Ill. (F. P.) — Socialistični kongresnik Berger je brzojavil iz Washingtona, da predložil zgodaj v prihodnjem tednu resolucijo za preiskavo Sacco-Sacco-Vanzettijeve zadeve.

Amerika neče tujega nadzorstva glede orožja

Ameriški delegat je to povedal pripravljajni razorožitveni komisiji v Zenevi.

Zeneva, 3. jul. — Ameriški zastopnik v pripravljajni razorožitveni komisiji lige narodov je včeraj informiral vojaški odsek komisije, da Združene države ne bodo nikdar dovolile, da bi kakšna mednarodna organizacija nadzorovala njihovo stanje orožja in oborožnih sil, niti se ne bodo nikdar pokorile kakemu programu mednarodne organizacije glede omejitve oboroženosti.

Nov potres na Sumatri; 400 oseb je mrtvih

Dvanajst ubitih v Nemčiji med viharjem; velika povodenj na Bolgarakom.

Padang, Sumatra, 5. jul. — Strašen potres je včeraj razdejal mesto Fort de Koek. Okrog 400 oseb je bilo ubitih. — Pri zadnjem potresu v Padangu je bilo 283 ljudi ubitih.

Berlin, 5. jul. — Dvanajst oseb je izgubilo življenje v soboto ič včeraj med silnim neurjem v okolici Berlina. Mnoge vasi so bile poplavljene. Škoda je ogromna.

London, 5. jul. — Po vesteh iz Sofije je narasla reka Struma in poplavlila vse nižine v južnovzhodni Bolgariji. Na stotine glav šivine je utonilo.

DELAVKE V WYOMINGU, PA. PROTESTIRAJO.

Wyoming, Pa. — Organizirane delavske Women Workers Ass'n. so sprejele resolucijo, v kateri odločno protestirajo, da se Sacco in Vanzettiju ne dovolí nova obravnava. Tako se množi število protestantov, dokler ne bo pravica zmagala nad krivicom.

Trgovska zbornica v Centraliji vodi boj proti uniji

Strokovna organizacija livarskih delavcev je pa še ravno tako bojevit, kot je bila pred tremi meseci.

Centralia, Ill. — Strokovna organizacija livarskih delavcev še ravno tako preveva bjevitih duh kot pred tremi meseci, ko je bila proglašena stavka. Livarske delavske podpira delavska centralia, ki je ravnotako bojevit kot livarski delavci. Za podjetniki pa stoji trgovska zbornica, ki bi najraje utopila vse delavske strokovne organizacije v šlici vode.

Od dne 29. marca je St. Clair Foundry kompanija skušala obratovati svoje podjetje s stavkokozi. Skozi pet in dvajset let je ta družba v Bellevillu, Ill., zapostavila samo organizirane delavske. Ko se je družba preselila v Centralijo, je trgovska zbornica sodila, da je sedaj prišel ugoden trenotek za napad.

Kompanija ni hotela zaposliti svojih delavcev, dokler ne raztrgajo svojih unijskih listkov. Unijske pikete so ugrabili in odpeljali ven iz mesta. Uganjali so proti piketom najhujši terorizem, da jih ostrajšilo in se livarski delavci udajo. Neki duhoven, ki čuje na ime Fannon, je predsednik trgovske zbornice. Ta sveti mož je obdržal filipike proti organiziranim delavcem in jih slikal v najgrših barvah. Z vsemi svojimi močmi je podpiral stavkokoško livarsko podjetje.

Toda piketi so se vrnili in opravljali svojo dožnost. Stavka se je nadaljevala. Livarski delavci so prejemali svojo podporo redno, in trgovci, člani trgovske zbornice, so kmalu pronašli, da niso svojim sovrastnikom napovedali vojne, ampak da so nastopili napram svojim najboljšim odjemalcem, to je organiziranim delavcem, ki so najbolje plačani v Centraliji. Piketi so bili obtoženi od policije, toda na sodišču so bile obtožnice zavržene. Livarski delavci so prepričani, da zmagajo.

Delavska inicijativa za odpravo suše v Mo.

69,036 volilcev je podpisalo inicijativni predlog delavske federacije.

KANADA NA ROBU BOJA ZA POLITIČNO NEODVISNOST OD NADVLADE VELIKE BRITANJE

King, vodja liberalne stranke, je izjavil, da prihodnje volitve morajo pokazati, da li hoče biti kanadsko ljudstvo svobodno ali so hlapci Anglije. — Parlament je zdaj razpuščen. Volitve so v septembru.

Ottawa, Ont., 3. jul. — Po dolgih devetdesetih letih, to je od kolonijalnih časov, je v Kanadi sopes vatalo vprašanje politične neodvisnosti — vprašanje, da se Kanada loči od Velike Britanije in postane samostojna država, naravno republika.

Danes je Kanada dominij; samostojna v notranjih zadevah in v lastno vlado ter zbornico, ampak na čelu dežele je "governor general," ki zastopa angleškega kralja ter sklicuje in razpušča parlament v soglasju in po navetu ministrskega predsednika.

Sedanji "governor general" je lord Byng. MacKenzie King, ki je bil do zadnjega tedna več let na čelu kanadske liberalne vlade in ki je voditelj liberalne stranke v Kanadi, je izjavil včeraj, da je Byng prekoračil mejo svoje oblasti in pogajal pravice kanadskega ljudstva. Governor je včeraj razpustil parlament, ko je Kingova stranka s pomočjo progresistov dala nezaupnico Meighenovi konservativni vladi, katere je bila v sedlu samo tri dni. King smatra, da bi bil moral governor razpustiti parlament na njegovo zahtevo, ko je bila njegova vlada poražena radi iganjarskega škandala; lord Byng pa je sprejel Kingovo zahtevo in je dal njegovim nasprotnikom, konservativcem, priliko, da so organizirali svojo vlado z očitivnim namenom, da bodo lahko vodili volitve za novo zbornico. Meighenova vlada je sicer podala ostavko 1. julija, toda po Byngovem odloku ostane zdaj na krmlu toliko časa, da se izvrše volitve. Meikhen je včeraj deklariral, da se volitve vrše sredi septembra.

MacKenzie King je včeraj izjavil: "Vprašanje, ki je zdaj pred nami, in to je najvažnejše vprašanje, je, da li ima kanadsko ljudstvo vlado, ki se ravna po željah in sklepih ljudskih zastopnikov v parlamentu. Da li je ta vlada odgovorna ljudskim zastopnikom? Dogodki sadnjih dni so pokazali, da se vlada prej odira na zastopnika angleškega kralja. Ali sme tako biti? Prihodnje volitve morajo odločiti, ali je kanadsko ljudstvo še samostojno kot je bilo, in če ni, da li je pripravljeno, da al vname politično neodvisnost."

King je s tem naznanil, da je njegov voljni program basiran zelo blizu zahtevi za popolno neodvisnost Kanade. Kaj se razvije iz tega, pokaže bližnja bodočnost. Konservativna stranka je v notranjih stvarih odločna pripadnica visoke carine, v sunanjih pa odločna zagovornica britanske nadvlade.

Zanimivo je tudi to, da je MacKenzie King ynak onega Kinga, ki je leta 1887 vodil dva vstaji v Kanadi proti angleški nadvladi za svobodno republiko. Bil je obojen na smrt, toda pobegnil je v Združene države, naterja je bil pomilosten in po desetih letih se je vrnil v Kanado, kjer je sopes imel visoke javne službe.

MacKenzie King ima dočeti pristavev v provinci Quebec, kjer prevladujejo Francuzi. Pravašprav je vae mod liberalcev v vzhodni Kanadi, dočim prevladujejo na zapadu konservativci. Zadnje čase so se pa pojavili na zapadu progresisti. Delavska stranka, ki je organizirana po zgledu laboritorv v Angliji, je še zelo slaba. V parlamentu ima navadno le par poslancev.

Stavka na podoljšani železnici v New Yorku

700 organiziranih motornikov in premikačev paraliziralo podzemski promet. — Štrajk cestnoželeznških nismožencev v Indianapolisu.

New York. — Podzemska železnica v New Yorku je bila danes (6. julija) zjutraj paralizirana vsled stavke 700 motornikov in premikačev, ki zahtevajo višjo mezo. Družba namerava obratovati vozove s stavkokozi.

Indianapolis, Ind. — Okrog 600 nameačencev ulične železnice v Indianapolisu je zastavkalo 4. julija zjutraj. Delavci zahtevajo povisek meze in priznanje unije.

Pomoč za kitajsko in japonske žene prihaja

Unija za ameriške civilne svobodščine se poganja za žene Kitajcev in Japoncev, ki so postali ameriški državljani.

New York, N. Y. — Unija za ameriške civilne svobodščine bo pomagala v boju proti pastavam, ki branijo stopiti ženam Kitajcev in Japoncev, ki so postali ameriški državljani, na ameriška tla. Kitajci in Japonci, ki so rojeni v Ameriki, so dobro organizirani. Imigracijske določbe pravijo, da žena japonskega ali kitajskega državljanca ne more priti v Ameriko in se iskreati, da bi lahko živela s svojim možem. Kako krivične so te določbe pokazuje dejstvo, da žena kitajskega trgovca lahko pride v Ameriko, čeprav je ta kitajski trgovec še tujecemec.

Kongresu je predložena predloga, ki odpravi to krivicom.

Angloška zbornica podaljšala delavnih rudarjem

London, 3. jul. — Predloga Baldwinove vlade, ki določa, da se delavniki v premogovnikih podaljša od sedem na osem ur, je bila včeraj popoldne sprejeta v zbornici s 352 glasovi proti 147. Delavski poslanci so ljuto protestirali, toda torijska večina jih je nadglasovala.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Reklama se ne vrtilja.

Narodna: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cezro \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s nazivom: "PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju s. pr. (June 30, 1926) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je v tem številu potekla naročnina. Posvetite jo pravočasno, da ne vam ne ustavi list.

NEČLOVEŠKO PRIGANJANJE K DELU POVZROČA TUDI STAVKE

V zadnjem času je posebno v tekstilni industriji bilo odrejenih več stavk, ker so se delavci uprli proti naprtanju več dela. Zadnja taka stavka je izbruhnila v tovarni Berkshire Manufacturing kompanije v Adamsu, Mass. V tej tovarni je zastavkalo dva tisoč delavcev. Ta dogodek dokazuje, da poželjivost podjetnikov po dobitku postaja vedno večja in da je nenasitna. Podjetniki v tekstilni industriji sicer ne pravijo, da morajo delavci dalj časa delati. Ampak oni obsedajo delavcem po več strojev, tako da je delavec, ki dela, primoran tekatki gorinoli in paziti, da stroji redno delajo. Pri tkalskem stroju se vrtga nitka. Stroj obstane avtomatično in delavec pohiti k stroju, da zveže nitko. Če ima delavec paziti na veliko statev, je razumljivo, da se tudi utruga več nitk kot pri manjšem številu strojev. Delavec mora zaradi tega skakati ves dan od statev do statev in preden so delavne ure končane, je že tako izmučen, da komaj stoji na nogah.

Tako je tudi pri vretenih. Ako mora delavec paziti na tri sto preslice, pet sto ali pa tisoč, se še veliko bolj utruja, kakor če pazi samo na sto ali pa dve sto preslice. Na kolikor več preslic mora paziti, toliko več dela ima, toliko hitreje se njegovi čuti pri delu izčrpajo in otrpnejo. Trajno in dnevno izčrpavanje človeške sile do skrajnosti pa oslabi delavčevo telo, da je pristopno raznim boleznim. Tako peša delavčeva življenska moč od dneva do dneva, še preden se ga loti bolezen. In ko ga položi bolezen na posteljo, so njegove življenske moči že toliko izčrpane, da se ne morejo ustavljati boleznim, ki izvrši zadnje uničevalno delo v delavčevem telesu.

To resnico so delavci dandanes spoznali, in zato se ne dogajajo stavke samo zaradi povišanja mezd, priznanja unije, ampak tudi proti brezmejnemu izkoriščanju delavcev.

Podjetniki hočejo imeti svoj profit. Njih poželjivost po vedno večjem dobitku je tako velika, da se ne ozirajo na zdrave delavcev pri delu. Zavedajo se pač, da lahko dobe zdrave in krepke delavce, ako jih le zahtevajo. Pred tovarniškimi durmi je vedno veliko število zdravih in krepkih delavcev, ki ponujajo svojo delavno moč na prodaj. Tako imajo podjetniki vedno veliko močnih in zdravih delavcev na izbiro.

Veliko se govori in piše dandanes, da je človeško zdravje velik zaklad, s katerim je treba varčevati. V kapitalistični človeški družbi so pa te besede le navadna fraza, ki nima pomena. V tej človeški družbi se ravna najpotratneje s človeškim zdravjem, ako gre za zdravje delavcev.

PROTI KAPITALISTIČNIM ZAROTNIKOM NE NASTOPLJO OBLASTI.

Tam v San Franciscu so na stavki tesarski delavci. V očeh podjetnikov, bankirjev in drugih raznovrstnih profitarjev je stavka seveda zarota proti koristim privatnih interesov. In zgodilo se je, da je bilo do sedaj aretiranih šest in šestdeset tesarskih delavcev zaradi zarote. Podjetniki imajo najete svoje advokate, ki so vsak čas pripravljeni spisati obtožnice in obtožiti tesarske delavce zarote in obtožnico zagovarjati proti njim tudi na sodišču.

Medtem ko se vlagajo obtožnice proti stavkajočim tesarskim delavcem zaradi zarote, je pa podjetniška organizacija "Industrial Association" izvršila pravo zarotniško dejanje, da pomaga stavbinskim podjetnikom, ki so trmoglavji in nočejo slišati nobene pametne besede o spravi s tesarskimi delavci.

Ta organizacija prizna, da ne dostavlja stavbinskega materiala stavbinskim podjetnikom, ki imajo na svojem delu zaposlene same organizirane delavce. Očitno tak sklep škoduje podjetnikom, ki zaposlijo unijske delavce, ker ne morejo dobiti stavbinskega materiala in dokončati in dograditi poslopj, ki so jih prevzeli. Tak sklep škoduje tudi tesarskim delavcem, ker hočejo podjetnike prisiliti, da ne sprejmejo v delo tesarskega delavca, ki

spada k svoji delavski atrokovni organizaciji. To je jasno kot beli dan.

Ako je stavka zarota, je tako početje desetkrat večja zarota.

NAROD ANARHISTOV

Na Kitajskem so nebesa za anarhiste. Nobene vlade ni, ki bi zasluzila svoje ime; ljudje pa so srečnejši šimmanj vlade imajo. In tudi največ zla na Kitajskem pride ravno radi pokušav posameznikov, ki hočejo vladati ljudstvo. V krajih, kjer pogrešajo ljudi, ki si prizadevajo biti vladarji, je na Kitajskem še precej dobro in mirno. Ko človek gre na deželo, najde Kitajce, ki žive približno tako, kakor so živeli že vso Kitajsko. Štepan na zapadu je razdeljen med tri nasprotnoječe sile, v daljnem Junanu pa se za trdno nacionalistično vladavo za vso Kitajsko. Štepan na zapadu je razdeljen med tri nasprotnoječe sile, v daljnem Junanu pa se za trdno nacionalistično vladavo za vso Kitajsko.

"Ker so prišli čarovniki," je pisal kitajski modrijan pred dvajsetimi stoletji, "so prišli roparji... Ljudje so bili nedolžni, dokler ni bilo čarovnikov, vedelj in vladajočih duhovnov, ker radi njih jih je zaokrbelo, kako bodo privedli ceremonije in muziko zato, da jih zadovoljeje. Skrbelo jih je, kako bodo izpolnjevali svoje dolžnosti napram sosedom in siromakom dajali miloščino. Takrat so se ljudje začeli zavidati radi bogastva in se boriti za bogastvo."

Mi na zapadu očividno ne bomo nikdar razumeli Kitajcev, dokler nekoliko ne spremenimo svojih nazorov glede političnih ustanov in dokler ne zapopademo ideje, da vlada ni cilj, temveč sredstvo za dosego cilja. Naučeni smo misliti "v amisu za koga", kar Kitajci niso. Veliko zanimanje imajo do politične vlade in nekaj osnovni nagon jih vodi do tega, da se vladajo sami vsak zase na ta način, da se na podlagi običajev in razuma obnašajo napram svojim sosedom in vsem ljudem. To kajpada smatrajo tuji za kitajski politični kaos. Morda je neizogibno, da bomo nekoga dne vsilili Kitajcem napisane postavne in spoštovanje do vlade, pri čemur bo pomagala sposobnost zapadnih narodov in njih mehanična nelskrotnost. Toda ravno kitajska sposobnost, da so lahko brez vlade, je najboljši dokaz, da je to ljudstvo na zelo visoki stopinji civilizacije. Čangcu je imel prav, ko je rekel, da so ceremonije in postave najnižja forma vlade. Veliko slabše bi bilo za Kitajce danes, če bi se skozi dolga stoletja Kitajska ne bila navzela nekatere imunosti valed neprilike s slabimi političnimi vladami.

Kmet na zapadnem Kitajskem se prav nič ne briga za to, ako je vlada v Pekingu republikanska ali monarhistična ali pa sovjetako revolucionarna. Njemu je glavno, koliko bo pridelal in prodal svoje žito v miru. Tudi nikakor ne bi mogel zapopasti, kako da bi vlada mogla in smela vplivati na njegovo uravnavanje pšenične cene. On prav dobro ve, da lahko izhaja s svojimi sosedi brez vlade. Samo takrat je močen, kadar se kakli posamezniki tepejo za politično nadvlado, oropajo njegovo kmetijo in vpisjejo k vojakom njegove sinove ali mu poteptajo polja. Doktor se roparji ne dotaknejo njegovega polja, mirno gleda, kako vlade pridejo in gredo. Nikake potrebe ne čuti za vlado, kakor niso čutili nobene potrebe njegovih predniki. In Kitajska je tako velika ozemlje, da bi lahko vzdrževala ducat lokalnih civilnih voj, pa vzile temu njeno prebivalstvo preživljala v miru, nemoteno od gromenja in tuljenja, katero tako pogosto rjove po newyorških in pariških časopisih.

Danes je na podlagi poročil v časopisju mogoče predstavljati si posastne slike s Kitajskega. Pekinska vlada je farasa — njena oblast ne sega dalje kakor do mestnega obzidja. V mestu samem vojski poveljniki zanikajo njene odredbe in pobirajo nepostavne davke, dasi vlada protestira. Čangsoolin in njegovi satrapci vladajo v Mandžuriji, Santungu in v provinci Čihli, toda njih vlada je samo za stolna mesta. Fengjuhsjangovi pobočniki vladajo čez severni teritorij in

ga cepijo od ostale Kitajske kot poseben in neodvisen narod. Vupejfu vlada čez Honan in večje del gornje doline reke Jangce, toda tudi on ne more vladati niti čez svoje lastne podanike. Sunčuanfong je proglasil neodvisnost v doljnem teku reke Jangce in je vključil v to tudi Sangaj. Kanton na jugu ima vlado, ki se niti najmanj ne zmeni za vladvo v Pekingu, proglašja pa se za trdno nacionalistično vladavo za vso Kitajsko. Štepan na zapadu je razdeljen med tri nasprotnoječe sile, v daljnem Junanu pa se za trdno nacionalistično vladavo za vso Kitajsko. Štepan na zapadu je razdeljen med tri nasprotnoječe sile, v daljnem Junanu pa se za trdno nacionalistično vladavo za vso Kitajsko.

Ta civilna vojna na Kitajskem, ki pa je še prilicno jako mila — vojsko so za primer opustili na severnem Kitajskem v decembru, ker je bilo premrzlo vreme in so napovedali časosno prepirje skozi vso zimsko dobo — je vendar hudo trpljenje za delavno ljudstvo. Ljudstvo mora plačati davke, ki jih vsaših nova vlada izsilila kar za leta naprej, poleg tega pa ljudje izgube deło in tudi cene pridelkom poskočijo. Dveletna vojna (1924-1925) je povzročila, da je cena prosa (to je eden glavnih produktov, s katerimi se borno ljudstvo preživlja) tako visoko, da so se stroški za preživljanje delavske družine povzljali za \$4.10 v zlatu na mesec. To je ogromna vsota za deželo, v kateri ljudje v veliko slučajih več ne zaslužio kakor je ta vsota. Prometni minister je izjavil, da je samo v severni Kitajski vojna povzročila, da se bilo v šestnajstih mesecih, ki so končali z decembrom leta 1925, za \$400,000,000 izgube za trgovino, kar je večja vsota kakor bi stalo zgrajenje pet isoč milij železniške proge na Kitajskem.

Ko sem bil meseca februarja v Tsingtau, je vojaški guvernerravno odredil, da mora vsak železniški voz v Santungu služiti za prevažanje čet. Niti en železniški voz ni ostal za trgovino. Cele mesece ni bilo mogoče dobiti nobenega vagona drugače kakor s podkupljenjem, katero je bilo najmanj \$50 za voz. Britansko-ameriška tobačna družba je skozi vso zimo prevajala tobak z volovsko vprego iz Tientsina v Pekingu. Vozili so po slabih in blatnih cestah, kajti za vojaštvo so ali vsi vagoni. Devet višjih vladnih šol v Pekingu je bilo meseca marca zaprtih, ker učiteljske plače so zaostale za cele mesece in niti obljuljali jim niso plač za bodoče. V enakih razmerah so šole v Nankingu in drugje.

Človek bi lahko nadaljeval s pripovedovanjem te zmešnjave skoraj brez konca. Toda vsa Kitajska je organizirana na podlagi srednjoveškega, vaškega gospodarstva, katero ji omogoča vse to prenesti. Bolj razvit narod bi bil uničen v taki zmešnjavi. Največ trpi Kitajska po krajih, kjer so zgrajene tujezemske železnice in so stroji iz inozemstva, ki so star gospodarški red odstranili in so napravili deželo odvisno od mest in mestnih obrti. Iz Kantona v centralno in severno Kitajsko ni železnice in kantonska provinca sama — katera je sama zase dežela, ki ima več prebivalstva kakor Anglija in Francija skupaj, lahko kar na debelo pretrpi civilne vojske, ne da bi bile le kaj prizadete druge province. Ko so Vupejfujeve čete prodirale severno v provinco Honan, se je industrijalno aredišče v Hankovu poživilo in se vrnilo k normalni zaposlenosti. Bitke v severni Kitajski prav nič ne motijo Sangaja in o vojni v Kiangsu, v Pekingu še izveje težko. Deset milij od tam, kjer se bijejo bitje med nasprotnimi tolpami, kmetje mirno orjejo svoja polja in zalivajo zelinate glave.

Celo najbolj industrijalna središča imajo nekako lokalno živ

ahnost, da preseneti človeka, ki je vaju splošne odvisnosti v mestih zapadne gospodarstvene strukture. Medtem ko so bitke v neposredni bližini, bo mesto uspevalo in se izboljševalo bolj kot kdaj prej. Krajevne vojne so v dobi šestih mesecev branile Kitajcem v Kantonu, da niso došli zasluzka zunaj. Pa so v nedomestek začeli rušiti stare in razpadajoče bajte in na njih mesto so postavili nove in boljše hiše. Zgradili so več modernih avenij in cest za voznjo s konji kakor tudi s Fordovimi omnibusi. Tako je tudi po drugih mestih; ko je najbolj divjala vojna, so prebivalci mirno delali naprej in postavljali nove tovarne, nove vodnoelektrične naprave in drugo. Mesta so ravno v vojnah dobila največ električne razsvetljave, telefone, požarne brambe in celo vozove za škropljenje cest. Ko je bil sestavljen račun, da je severna Kitajska izgubila na trgovini \$40,000,000 med vojno, kakor omenjeno, so pa mesta skoraj podvojila število predilnic.

Kitajci niso moderen narod. Imajo svojo civilizacijo, nekaj srednji vek. Vsaka izmed edenindvajsetih kitajskih provinc je večja kot skoraj večina držav Evrope. Samo Kanton — akoprav mora carske dohodke poslati v Pekingu, da se plačajo dolgov v inozemstvu, ima približno trikrat tolike letne dohodke kakor Estonija. In kontinent, kakoršen je Kitajska, lahko preživlji civilno vojno, katere bi en sam narod ne mogel. Tridesetletna vojna je uničila Nemčijo, toda Francija in Italija sta vršili dalje svoje posle skoraj nemoteno.

Tujezenci, ki zaničujejo Kitajce radi kaosa, bi sami propadli s svojimi državami po par mesecih civilne vojne, ker je vsa država odvisna od par industrijalnih središč. Nekateri v tujezemstvu izobraženi Kitajci se pridružujejo tem tujezcem, ki so apostojli postave in reda in kitajska vlada sama, ki je od dne do dne bolj šibka, odreja vedno nove, moderne postavne in zakonske sisteme, samo da bi tujezcem videli, da Kitajska napreduje tako kakor oni žele. Povprečen Kitajec, ki so ga učili po stoletja starih tradicijah, da je vlada institucija, koja oropa mase z davki v dobrobit male skupine, se ne briga, ali je vlada v Pekingu ali je ni; njegova glavna skrb je, da ga pusti pri miru.

Močna centralna vlada bi bila nedvomno jako primerena za zapadne sile, ki dandanes niso na jasnem proti komu naj bi protestirale v slučaju, da so kršene pogodbe, toda gotovoosti pa ni, ali je taka centralna vlada tudi nujno potrebna za Kitajce. Če hočemo izvedeti, kaj se godi na Kitajskem, moramo pozabiti politični kaos in pojemajoče vojne pohode. Pozabiti moramo tudi na upanje, da se na Kitajskem pojavi napoleonsko močan mož in misliti moramo globlje.

Smrt znamenitega jugoslovenskega glasbenika v New Yorku

Dne 18. in 19. junija so vsi ameriški časopisi v New Yorku naznanili smrt glasovitega človeka, ki je v družbi s par drugimi doprinesel k glasbeni kulturi Združenih držav več kot kaka druga organizacija. Ta ameriški odličnjak, ta muzikalni pionir komorne glasbe ni bil nikdo drugi nego naš rojak Louis Svečenski. Med tujakjnjimi Jugoslavnimi je bil skoraj nepoznan, ali bil je prvak v muzikalnem življenju velike in svetovne metropole — New York.

Pogreb tega odličnega rojaka se je vršil dne 21. junija v Campbell kapeli, in mrtvi ostanki so bili sprevedeni v krematorij v Union City, N. J. — Sprevedu so prisostvovali vsi važnejši glasbeniki, ki se nahajajo v New Yorku, kot glasoviti pianist Harold Bauer, Leopold Godowski in drugi. Slovenski govor je držal Rubin Goldmark, predsednik New York Musicians' Club (The Bahemians), ki ga je ustanovil Svečenski in v katerem se shajajo največji glasbeni šenjli sveta. V jako ganljivih in izbranih besedah je opisal pomen Svečen

skega za razširjenje muzikalne umetnosti v Ameriki. Ves obred je bil tako skromen, kot je bilo skromno življenje tega velikega umetnika in glasbenega pedagoga. Preludij na orglah je napolnil atmosfero z otočnostjo, ki je bila v arcu vseh njegovih dolgoletnih prijateljev. Mr. Simmons, član muzikalnega kluba, je odpel ganljivo žalobnico. Za njim je sledil poslednji pozdrav G. Goldmarka in ceremonijo je zavrzil Joseph Fuchs, bivši učence pokojnikov, koncertni vođa clevelandskega simfonik orkestra in vođa clevelandskega kvarteta na gošil; izvedel je odlične violinske kompozicije.

Obredu so prisostvovali tudi Etbin Kristan, jugoslovanski izselniški komisar v New Yorku, Leonidas Vodenlič kot zastopnik generalnega konzulata, Ivan Mladinec od strani Jugoslovenskega Kola, Jugoslovenskega kluba in Foreign Language Information Service in Aleksander Savine, poznani jugoslovanski skladatelj in orkestralni dirigent v New Yorku. Smrtne ostanke sta spremlila do groba Kristan in Mladinec.

Louis Svečenski se je rodil v Oajeku l. 1862; njegov oče, ki je bil učitelj ljud. šole, ki ga je pripravil za realko. Glasbeno vzgojo je začel dobivati, ko mu je bilo komaj šest let, od dveh Čehov — Seybal na gošil in Mahulka na glasovir. Ona dva sta mu dala prve temelje in ga primereno pripravila, da je mogel vstopiti v Glasbeni zavod v Zagrebu, potem ko je dovršil realko. Svečenski je istočasno pohajal vseučilišče in Glasbeni zavod. Tedanji umetniški ravnatelj Glasbenega zavoda je bil slavni Ivan Zajc. Vzlic vseučilišnim študijam je z uspehom dovršil glasbeno šolo in se je toliko izpopolnil v goslanju, da je mogel nastopati kot solist na raznih prireditvah. Glasba ga je toliko privlekla, da je vstopil v gledališki orkester, ki ga je tedaj vodil sam Zajc in tu je imel izredno priliko spoznati se z operno literaturo in izariti se v orkestralnem izvajanju.

Se kot dijak v Zagrebu je bil večkrat povabljen, da nastopi kot solist v privatnih hišah in v javnosti, in njegov sloves mu je kmalu začel odpirati vrata tudi najodličnejših zagreb. družin. Pisateljka teh vrstic je pokojnik večkrat izjavila, kako se rad še spominja svojega nastopa pri profici Buratti, pri kateri priliki se je med gosti nahajal tudi ban grof Pejačević. Ti njegovi uspehi niso ostali brez dobrih posledic; hrv. vlada se je pričela zanimati za nabudnega mladeniča in mu dala triletno štipendijo za študije na dunajskem konservatoriju. Tu je bil učenec profesorja Drušana za violino in direktorja Hellmesbergera, voditelja enega izmed najglasovitejših goslar-skih kvartetov v zgodovini komorne glasbe. L. 1885 je bil promoviran in še istega leta ga je angažiral kot prvega violonista direktor Wilhelm Gerike od Boston Symphony Orchestra. Z njim je 28-letni Svečenski prišel v Ameriko.

Malo časa kasneje je koncertni vođa Kneisel (ki je umrl pred mesecem dni), osnoval goslar-ski kvartet in vlogo viole ponudil Svečenskemu. Kot član tega svetovno-slavnega kvarteta in kot duša njegova je Svečenski ostal polnih 33 let. Ko so člani Kneislovega kvarteta uvideli, da jih njihova naloga v smeri komorne glasbe zove, da se mu izključno posvetijo, so zapustili orkester in začeli svoje zgodovinske turnee. Sloviti kvartet in obenem najslavnejša glasbena institucija v Ameriki je obstajala do l. 1917, ko so njeni člani postarali in se posvetili poučevanju. V zgodovini ameriške glasbe Kneislov kvartet na gošil zavzema najvažnejše mesto, ker je bil to prvi pokušaj v Ameriki na polju komorne glasbe, ki se je kasneje toliko popularizirala, da danes zavzema prvo mesto v glasbenem življenju. Ta kvartet je nekočkrat prepotoval ocean in koncertiral po Angleskem, da ne spominjamo njegovih neštivilnih turnejev širom Amerike. Čez dvajset let je Svečenski poučeval v Institutu of Musical Art v New Yorku (glasovitem Damrosch Institutu). Pred dva

ŽARKOMET

"Plavi" terek. Končan je hrup. Pokanje je prenehalo. Razkudil se je dim. Slabost so zaključene. Pesem je umrla. Hripava gria hladi mentor; težki želodci protestirajo in bolne glave omahujejo. Ranjenci so obvezani in mrtve pokopajo danes ali jutri, Hail! Twas glorious!

Trumo kliših obrazov so se vrle na garanje. Oni, ki nimajo kje garati, premišlujejo, kje bodo garali. Premišlujejo se mogoče poglbiti. Garanje lahk premišlujejo o neodvisnosti in svobodi..... Mogoče se vprašajo kako pa je a to neodvisnost in a to svoboda..... Mogoče.....

Črna Italija. Cezar Mussolini ima še nekaj, s čimer postavi Italijo na štiri noge. Ustavil bo emigracijo. Noben Italijan ne sme več na tuje. Vsi ostanejo doma. Pride pa nekaj drugega. Italijani se bodo selili doma. Kalabrezi pojdejo v Benficijo in Piemont, Benečani in Piemontezci pa v Kalabrijo; Sicilijanci odrinejo v Trst, Tržančani pa odkurijo v Palermo. Ko bodo vsi tako preseljeni in premešani in pregodani — tedaj bo v Italiji samo en hlev in en pastir.

Collinwoodski romar. Dragi Žarkomet! Če si kaj posvetil na evharičinski kongres, si morda opazil v kakem kotu tudi collinwoodskega posejvalca imena. On je tudi tam prodajal zijala. Mogoče je ponujal svoje ime nakrog, toda imena se bila poceni kakor žegni. Baje je prinesel polne žepne kofolovskih žegnov. Pravi, da so žegniki kar deževali kakor toča..... Po božne stare tete so včas lele, da znajo "gospudje" točo narediti, a v tem slučaju so jo menda naredili sami kardinali; če niso kardinali, jo je pa Bog naredil, in kar Bog naredi, vse prav stori. Ako bi bedastih ljudi n naredili še bolj bedastih, bi morali slepci apregledati; tako pa so slepci še bolj slepi. — Collinwoodski Strigelj.

Pertinentna vprašanja. Ali so bedaki, ki so bili ubiti 4. julija, tudi umrli za domovino? Kaj pa naj tiskajo? Musolinij je skrčil časopise na šest strani. To je logičen korak. Za gradivo, ki ostane cenzorju, je še šest strani preveč.

Lepe naše... Slovenski delavci imajo raze stare in mnoge nove domovine. Najnovjšaja domovina je v Franciji. Kje še?

Svobodna trgovina. Neki agnostični list piše, da so tiste dni v Chicagu razpečali milijon duš za milijon dolarjev. To še ni tako slabo, če pomislite, da so duše proste carine. Benedicta sit —

Bože moj, še za gnoj — ni! Centenji K. T. B. I. Ko sem zadnjič dobil brezplačno številko Kazimirjevega lista, sem nekaj časa premišljal, kaj bi z njim. "Zakopaj ga, morda kaj pognoj!" je svetovala moja stara skrbnica garmarska žena. Res je poslušnem. Ker sem tiste dni ravno sdiil krompir, vtaknem Kazimirja in Majorjevo Micko pod grudo. In kaj misliš, kaj je pognal vrag? Na tistem mestu je zrastel tropotec! Zdej vidim, da vrajja prnja in za nobeno rabo..... Kolorabin Miha.

Vse pride iz strojev... Davis, tajnik za delo, je rekel, da stari Grki so dali svetu umetnost, literaturo in filozofijo. Rim je dal pravo in Amerika je dala svetu stroje.

Yep! Naši stroji proizvajajo vse — tudi umetnost, pravo, literaturo in filozofijo.

K. T. B. "Moj bog, kakšen sum delate s srebanjem juhe!" "Ni moja krivda, gospa. Krivava je slaba akustika krožnika."

(Dolje na 2. strani.)

Delavska liga v Mass.

Pleskarski delavci dosegli pet dni dela v te... Organizirani čevljarji...

Lynn, Mass. — Najniti strokovno organizirani delavci so zelo ponosni na... Iz navadne tovarne...

Ipekarski delavci so izvojevali, da bodo delovali pet dni v tednu... Tesarski delavci...

Organizacija javljarskih delavcev Amalgamated Shoe Workers Union... Francoski bankirji...

Francoski bankirji s vodno pado

Ameriški bankirji so pripravili pomagati s posojili.

Pariz, Jul. — Frank je večeraj padel... Belgijski bankirji...

Kakor es poročajo, so vodilni anglijski in ameriški bankirji... NEHVALNOST JE PLAČI SVETA.

Chicago

Margaret Hunsinger je bila tožbo za ločitve zakona... Fairmont W. Va. (F. P.) — Unijski voditelji...

V SEVERNEM DELU ZAPADNE VIRGIJIE JE RUDARSKA STAVKA.

Fairmont W. Va. (F. P.) — Unijski voditelji so izdali poziv za tretjo spšno stavko...

KOLIBO VESTE?

Znanstvena vprašanja in odgovori. (Izrežite in hranite, morda vam kdaj prav pride.)

- 1. Odkod pride pesek na obrežjih? 2. Kaj so solne pege? 3. Zakaj v zraku v električni žarnici?

Odgovori sam na vprašanja, nato pa primerjaj svoje zaključke s sledečimi odgovori:

- 1. Vodni valovi razjedajo akale. Vsaokrat, ko se val zažene o baskalo, odpre nekaj kamenih koščkov. Fin prah odnese voda na dno, večje koščke pa odloži na bregovih. Temu pravimo pesek. 2. Solne pege so prostori na soncu, kjer je manj vročine in svetlobe. Povraje solca ni nikdar mirno. Tam se vrše silni orkani in vrtnici, ki včasih pomotejo ogromne prostore in puste plasti zgrozence materije. Te plasti, ki so večkrat petkrat ali šestkrat večje kakor zemlja, so pege. 3. Če bi bil zrak v žarnici, bi se začela nitka spojila s kislinom in bi zgorela kakor bomba in nit v razboljeni pečli.

Diplomatije lige razpilili Švice

Delegatje, ki delajo skandal v Zenevi, se skrivajo pod diplomatsko imuniteto.

Zeneva, 3. jul. — Švicarska gostoljubnost bo kmalu dobila svoje meje. Sedež lige narodov je privabil v Zenevo celo armado raznih atašeev in delegatov...

Pred kratkim je bil tukaj slučaj, ki je zelo razburil Švicarje. Delegat neke večje balkanske države je bil obtožen po dekretu iz Zeneve, da je oče njenega nezakonskega otroka...

Švicarska vlada je te dni odklonila zahtevo ogrske vlade, da ji izroči Ivana Dejustaha, mlađega madžarskega žurnalista...

SMRT ZNAMENITEGA JUGOSLOVANSKEGA GLASBENIKA V NEW YORKU.

(Nadaljevanje z 2. strani.) ma letoma pa je bil imenovan za profesorja na Curtis Institute of Music v Philadelphiji...

Dasi je Svečanški odšel iz domovine pred 41 leti, je vedno ostal dober Hrvat. Bil je seveda daleč od nas, zato ker ni imel prilike se shajati s svojimi rojaki...

SLAVNI RAZISKOVALEC SEVERNEGA TEČAJA V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Svetovno znani raziskovalec severnega tečaja, stotnik Roald Amundsen in njegovi tovariši so dospeli zadnji petek v Chicago na kratek obisk...

NEPRAVILNE MANIPULACIJE POVZROČILE POLOM STIRIH BANK.

Miami, Fla. — V tujaknjem okrožju so zadnji petek zaprle vrata štiri banke. Vzrok poloma so izdana velika posojila na nezadostno garancijo in špekulacije z vrednostnimi papirji...

REKORDNO DELE.

Chicago. — Zena cvetličarja Jacka Flynnja, 4451 Sunnyside ave., je zadnji petek porodila dečka, ki je ob rojstvu tehtal 19 funtov. Zdravniki pravijo, da je to najtežji otrok, kar je bilo še kdaj rojenih v Chicagu.

GOVERNOR SMALL ZOPET POMILOSTIL POTZA.

Iz ječe bo na odredbo governorja izpuščen I. 1930.

Chicago, Ill. — Člani S. N. P. J. in čitatelji Prosvete se gotovo še dobro spominjajo, ko se je pri S. N. P. J. nabiralo prstovoljne prispevke v obrambni sklad Ignac Potza, Hrvata, ki je bil pred štiriinšestdesetimi leti obsojen na smrt... Dva otroka podlegla opeklinam.

STRAH PRED DIKTATORSKO POPLAVO MED KAPITALISTI.

Washington, D. C. — James M. Beck, bivši solicitor Združenih držav, je svaril pred diktatorsko poplavo, ko je govoril na shodu D. A. R. v glavnem mestu na dan proslave Tedna neodvisnosti.

Beck je zagovornik velebiznisa, ki zdaj prejema masne dohodke od denarja, naloženega v tujezemstvu. Washingtonski političarji smatrajo Becka za človeka, ki izreka upanje in bojazni Wall Streeta.

Strah obstoji v tem, da se prikazujejo v drugih deželah znamenja diktatorstva kot v Rumuniji, Bulgariji, Jugoslaviji in Madžarskem. Dasiravno je bila diktatura komaj uvedena v Grški, Poljski in Portugalski. Zda ne kvailijo več Mussolinija v nazadnjaških krogih v Washingtonu, kot je bila navada. Boje se, da se evropski diktatorji združijo in povzročijo ameriškim vlagateljem sitnosti.

GAZOLIN EKSPLODIRAL.

Mason City, Iowa. — Na domu Elmer Smitha se je dogodila razstrelba gazolina. Neki sosedov otrok je vstopil v gazolinški sod palico in jo zažgal. Ko je palica dogorela do sode, je nastala silna eksplozija, ki je zanesla obkole 5 in 6 letnih Julije in Magde Smithove. Oba otroka sta zadobila tako težke opekline, da sta jim dan kasneje podlegla.

GENERAL SUHAŠKE ARMADJE GROZI S RESIGNACIJO.

Washington, D. C. — Ker kongresna zbornica ni do pike ugodila zahtevam generala Lincolna C. Andrews, poveljnika vse suhaške armade, je tako jezen, da je izjavil proti-častnikarskim poročevalcem, da bo najbrže podal resignacijo; definitivni odgovor bo podal prihodnji torek.

NAROČIL POGREB IN IZVRSIL SAMOMOR.

Chicago, Ill. — Frank Kamin, stanujoč na 513 Eugeni St., je bil še toliko skrben, da je pisal bližnjemu pogrebniku, da naj ravno tako dobro izvrši po njegovi smrti, kot je oskrbel pogreb žene, predno je izvršil samomor. Ko je pogrebnik dobil dotično pismo, je ves v strahu izročil pismo policiji, ki je nekaj časa zaman iskala pisca tega pisma. Po naključju je pa dobil neki nočni čuvaj, ko je po opravih šel na dvorišče pogrebnišnice, moško truplo, katero so spoznali za Frank Kamina, ki si je pognel kroglic v samokresa v glavo.

Vesti iz Jugoslavije

EPIDEMIJA SKRLATINKE V PREKMURJU.

Murska Sobota, 15. junija. Sredi meseca maja se je začela sporadično pojavljati skrlatica v obmejnih občinah Gerlinec, Korovci, Krašci in Pertolci. Koncem maja pa je vzplamtel prava epidemija v Pertolci, kjer je v četinih prvih dneh obolenja umrlo okrog 30 otrok. Po posredovanju doktorja Albina Gregorca, sanitetnega referenta v Gornji Lendavi, je tukajšnji srezki poglavar telefonično zaprosil za pomoč velikega župana v Mariboru. Ta je celo akcije poveril higijenskem zavodu v Ljubljani, ki pod vodstvom svojega načelnika dr. Pirca vodi sedaj sanitetno službo.

Oredila se je koncentracija bolnikov v izolirnici javne bolnice v Murski Soboti, kamor jih prevažajo v spremstvu desinfektorja, ki ga je pripeljal s seboj še higijenskega zavoda. V bolnico je bilo oddanih 30 bolnikov iz našega in 32 bolnikov iz dolnjeendavskega okraja. Dočim je poprej, ko se oddaja bolnikov v izolirnico še ni vršila, umrlo deset oseb, se je stanje bolnikov v bolnici poboljšalo. Na pomoč je prišel tudi sanitetni avtomobil, ki pa žal na prekmurskih cestah nima potrebne okretnosti. Mariborski veliki župan dr. Pirkmajer je v zavezi podrobno konferenca z ministrom narodnega zdravja, ki se je v nedeljo mudil v Mariboru, telefonično pa se je odbrnil na načelnika higijenskega oddelka dr. Stamparja, da se naj vse za varnost potrebne odredbe izdajo in prepreči nadaljnjo širjenje bolezni. Včeraj je odredil, da se je na lic mesta podal tudi mariborski sanitetni referent dr. Jurečko in posebnji odposlanec ljubljanskega higijenskega zavoda kot epidemični zdravnik. Na zahtevo srezkega poglavarja je prispela tudi še primerna količina serumu proti skrlatici in se je cepljenje že začelo.

Izdane so bile tudi druge varnostne odredbe, ki se strogo izvršujejo. Hiše bolnikov razkužuje desinfektor, prebivalci dotičnih hiš se kontumicirajo za devet dni. V okuženih krajih so gostilne in vinoteče zaprti. V Pertolci in Gerlineci tudi šole. Shajanje ljudi iz takih krajev v cerkvi je prepovedano. V Pertolci, ki je središče epidemije, je tudi cerkev do nadaljnjega zaprta. Pogrebi se smejo vršiti samo na tihem brez spremstva, zaščitni so vsi shodi, veselice in prošenja, pa tudi živinaki in kramarski sejmi, krošnjarenje in beračenje ciganov.

Z osirom na obsežne odredbe zdravstvenih oblastev in strogo kontrolo, ki je uvedena, je pričakovati, da se epidemija ne bo dalje širila. Mnogo je seveda odvisno od zadržanja prebivalstva, ki se mora v lastnem interesu in v interesu svojih bližnjih brezpozorno pokoriti vsem zdravstvenim odredbam, naloga inteligence pa je, da ljudstvo opozori na važnost in potrebo teh ukrepov.

Sveti Anton v podobi kače. V okolici Banjaluke v Bosni vlada med prebivalstvom veliko razburjenje radi "čudoča", ki se je dogodil v bližnjem selu Debeljaci. Dve ženi, ki sta šli na polje, sta zagledali na cesti veliko kačo. Preplašeni sta pričeli pobirati kamenje da bi jo ubili, ko pa sta hoteli zagnati kamen na kačo, sta kakor okameneli obstali. Iz letargičnih sanj so ju prebudili šele kmetje, ki so pričeli za njima po cesti ter ju začeli tresti in klicati. Ko sta ženski zopet prišli k zavesti, sta pripovedovali, da se je kača v trenutku, ko sta hoteli vreči kamen vanjo, izpremenila v sv. Antona, ki jima je začel pridigovati in jima rekel, da bo prišla na svet, ako se ne poboljša in ne neha grešiti, grozna nesreča, za njo pa konec sveta.

Med lakhovernim ljudstvom daleč naokrog je nastalo seveda veliko razburjenje in ljudje so začeli moliti in postiti se, dočim smatrajo obe ženski za nekaki svetnici. Kdaj bodo postali ljudje pametni? Dva pohotneža. — Maribor, 9. junija. Današnja porota so je počela pod predsedstvom viš. dež. sod. svetnika dr. Peitlerja v tajnih razpravah z dvema slučajema poslata izvršena nad šolobozveznima doklicama. Obtožbo je zaostal državni pravdnik dr. Jančić.

V prvi razpravi se je zagovarjal Franc Veronik, 20letni dninar iz mariborske okolice, ker je posilil 13 letno hčerko svojega gospodarja in jo še nadalje večkrat zapeljeval k spolnemu občevanju, kar ni ostalo brez težkih posledic. Mlada deklica je zanosila in postala nezakonska mati. Dalje je bil obtožen, da je oropal nekoga bolarja dveh dnarjev. Porotniki so zanikali vprašanje glede ropa, zahtevali pa so, da se jim stavi vprašanje glede tatvine s silo, katero so soglasno potrdili. Enako so soglasno potrdili vprašanje posilstva, z 9 glasovi pa potrdili vprašanje tatvine moške ure z verižico in puške. Veronik je bil obsojen na 6 let teške ječe. Drugi se je zagovarjal 23-letni Maks Kovac, gostilničar v Mariboru, ki je siloma ponovno spolno zlorabil še ne 14 let staro svojo varovanko. Porotniki so zanikali vprašanje hudodelstva napeljevanja k nečistosti, soglasno pa potrdili vprašanje posilstva, naker je dobil Kovac dve in pol leta teške ječe. Narodna skupščina v miru počiva in ž nje tudi anketni odbor za preganjanje korupcije. Tako javljajo najnovejše vesti iz Belgrade. K tej "najnovejši" vesti moramo samo pripomniti, da ta narodna skupščina počiva odkar je bila izvoljena in da anketni odbor za preganjanje korupcije je bil tudi le za to izvoljen, da v miru počiva. Vse se torej vrli v režu in kakor privedeno, in v tej situaciji ni nič abnormalnega, kakor je pravilno povedal Uzunović. Ali ni sedaj vera v nevarnost? Poročali smo že, da se je v Prekmurju ustanovila nova stranka, na čelu katere so skoro sami katoliški in evangeličanski duhovniki, ki se med seboj napadajo na način, ki bi se ga smatrali najbolj grobljanski ljudje. Na eni strani poslanec in vpkokjen župnik Kleki ter urednik "Novin" kaplan Jarič, na drugi pa kanonik Straus, katehet Holsedi, kaplan Herman ter evang. duhovnika Šostarec in Hari, se eden druge obdejujejo, da je veselje. Izgleda, da se bodo tudi tožili, zato bo interesantno pred sodniki, kjer bodo reševali problem: ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! Pikančno je pričel stviri tudi to, da eni in drugi trdijo, da je škof Karlin na njih strani. Prezvišeni gospod bo to pot res v zadregi. Ej, gospodje, vera je v nevarnosti! Novo krivično breme za delavstvo. Državni proračun za leto 1926-27 nalaga s tem, da državne nameštence (dnevničarje) in delavce v nepridobitnih državnih podjetjih podreja socialnemu zavarovanju in jim zagotavlja vse datjave za katere morajo privatni delavci plačevati zavarovalne prispevke, ogromno novo breme. Znesek, ki smo ga-gadjnjic navedli in ki bi ga delavstvo moralo nositi, je preniko odmerjen, zakaj, če v državi 12.000 takih dnevničarjev in delavcev, ki bodo prejimali datjave iz socialnega zavarovanja, ne da bi kaj prispevali sami ali država, potem pomeni to letno izgubo na dohodkih za zavarovanje okrogla nad 5.000.000 Din, na drugi strani pa izdatki na datjave okroglo do 4.000.000 Din. Člani socialnega zavarovanja si na podlagi teh števk lahko sami ustvarijo sodbo, kako obremenjuje država s tem delavstvo z novim davkom in kakšen efekt bo to imelo v gospodarstvu socialnega zavarovanja. Breme za bremenom nam nalagajo, a nihče nima srca in volje, niti da bi ozbilno vsake krivice. Treba se

AKCIJA ZA DOM SLEPCEV V LJUBLJANI.

Od mestnega magistrata ljubljanskega smo prejeli pismo, v katerem je bil priložen članek, ki so ga objavili ljubljanski dnevnik v začetku tekočega leta z namenom, da pokazuje Slovencev v domovini, kako slovenski izselenci v Združenih državah delajo za povsodga doma za slepce v Ljubljani. Iz članka je precej dobro razvidno, kako je gibanje začelo in s kolikimi uspehi se nadaljuje.

Z idejo je prva začela "Glasbena Matica" v Ljubljani, ko je leta 1923 vredila za slepce poseben koncert. Nekateri rojaki v Združenih državah so pevsko organizacijo vzpodbudili k delu in tako je matica pričela z zbiranjem prstovoljnih prispevkov za zgradbo doma za slepce v Sloveniji. Obrnila se je s prošnjo tudi do slovenskih pevskih društev v Združenih državah in prošla, naj pripravijo koncerta v ta namen. Na apel se je odzvalo več društev, ki so dobičke od prireditve izročile v ta namen.

Zbiranje je bilo precej plodonosno in kakor je razvidno iz poročila je bilo v začetku tega leta nabranega že 244.835.35 dnarjev, katero vsoto ima v oskrbi mestni magistrat ljubljanski. V tej vsoti je tudi vključena gotovina, katere je preostala od "Jugoslav Relief" organizacije, ki je bila ustanovljena 12. ob zaključku vojne in je takoj po vojni poslala revnejšim rojakom v domovino pomoč s obleke in drugimi predmeti. Pri zbiranju sklada za dom slepcev se med vsemi nabiralci najbolj odlikuje "Glas Naroda" v New Yorku, kateremu za to delovanje dajejo v domovini tudi lepo priznanje. Nabrana vsota je kajpada še vedno velika premala za veliko zgradbo, ki je potrebna za slepce, zato v domovini apelirajo, naj bi redoljubni prispevali še v bodoče, tolike faasa, da se zbira dovolj velik sklad.

PETLETNI DEČEK SAM ODSSEL V BOLNIŠNICO V SVRHU OPERACIJE.

Kansas City, Kans. — V bolnišnici Sv. Lukeša so se nemalo začudili, ko je avtomobilski izvošček pripeljal petletnega dečka v bolnišnico brez vsakega drugega spremstva. Izvošček je pojasnil, da so uradniki na železnjaki postaji izročili tega dečka njemu, naj ga hitro prepelje v bolnišnico. Na vprašanje, kaj želi, je deček Verne Knorp pojasnil, da želi videti gotovega zdravnika, ki naj bi opirjal na nogi, ki je v nevarnosti izgube valed paralize; nadalje je pojasnil, da je njegov oče reven poljedelski delavec nima niti toliko denarja, da bi ga odpeljal v bolnišnico, naker so dobrosrčni sosedje zbrali toliko, da je imel samo on zadosti za vožnjo, dočim je moral oče ostati doma in delati, da ima družina kaj jesti. — Vodstvo bolnišnice je vzelo dečka v oskrbo in odredilo njegovo operacijo.

Dr. Coue, avtosugestivist, umri.

Nancy, Francija, 3. jul. — Dr. Emile Coue, znani praktikan in zagovornik avtosugestije za zdravljenje bolezni, je včeraj tukaj umrl. (Dr. Coue je bil pred nekaj leti v Ameriki, kjer je demonstriral svojo avtosugestivno metodo, toda imel je malo uspeha. Njegova formula zdravljenja je bila, da bolnik sam sebi neprestano sugestira, da je "vsiak dan boljji in boljji," naker mora biti bolj-šil.)

POLICIJA NA KONJU STRAZI MEJO.

Ottawa, Can. — Kanadska policija na konju straži mejo od Atlantika do Pacifika, da prepreči vtihtapljenje colnini podvrženega blaga v Kanado.

Invalidi v Franciji ne smejo protestirati.

Pariz, 3. jul. — Francoska vlada je prepovedala demonstracije proti dolgovni pogodbi z Ameriko, katere namerava prirediti organizacija vojnih poboljšencev dne 11. julija. Voditelji organizacije so odgovorili, da bodo demonstrirali kljub prepovedi.

Ruski delavci prišli v Detroit.

New York. — Petindvajset ruskih delavcev, katere je sovjetska vlada poslala v Fordove tovarne v Detroitu, da študirajo izdelovanje avtov, se je izkrcalo zadnji petek v New Yorku.

Vsiok davek na sames v Grčiji.

Atene, 8. jul. — Diktator Pangalos je odredil, da moški, ki se ne oženijo brez tehtnega vzroka, ko izpolnijo 24 let, plačajo 2000 drahem letnega davka, samec pa 40. letu pa 1000 drahem.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

J. J. Virginia, Minnesota. — Vašega naznanila zato nismo prejeli, ker smo ga prejeli prepozno. Ko prihodnja pliste za sredino številko, ne pišite lele v pondeljok, temveč skrbite, da bo vsaj v pondeljek zjutraj vaše pismo že v uredništvu. — Pozdravi!

Poslužite se kampanje za nove člane in pridobite si lepo nagrado!

NAROČNIKI POZOR! Znamenje (June 30-1926) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite je pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstopljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov. Naši zastopniki se vsi družestveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino. Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.99 in za celo leto \$3.50. Za mesto Chicage in Oclere za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.50. Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino. Naročnino lahko tudi sami pošljete za naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

